24. Мачківський М. А. Згадаймо всіх – поіменно: Альтернативне дослідження // Літературна Україна. – 2008. – 13 листопада.
25. Мачківський М. А. Згадаймо всіх – поіменно: Альтернативне дослідження // Літературна Україна. – 2008. – 20 листопада.
26. Наєнко М. К. «Шукай у морозах весну» // Літературна Україна. – 2013. – 15 серпня.
27. Наєнко М. К. Шістдесятництво: в історії і в сучасності // Літературна Україна. – 2008. – 7 серпня.
28. Наєнко М. К. Шістдесятництво: в історії і в сучасності // Літературна Україна. – 2008. – 21 серпня.
29. Панченко В. Є. Висота Івана Дзюби // Літературна Україна. – 2011. – 25 серпня.
30. Панченко В. Є. Самотність на верхів'ях: Поезія Ліни Костенко в часи «відлиги» і «заморозків» // Дивослово. – 2005. – № 3. – С. 53–59.
31. Пішов у дорогу – за ластівками: Спогади про Володимира Підпалого. – Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори-2006», 2011. – 496 с.
32. Рарицький О. А. Редакторська діяльність Володимира Підпалого в епістолярних спогадах сучасників // Слово і Час. – 2011. – № 7. – С. 95–102.
33. Римарук І. М. «…Щоб дереву роду не згоріти» // Літературна панорама: Збірник. – К., 1988. – Вип. 3. – С. 103–110.
34. Ромащенко Л. І. Проблема історичної пам'яті в творчості шістдесятників // Слово і Час. – 2002. – № 4. – С. 45–52.
35. Савка М. О. Ліна Костенко // Усе для школи. Українська література. – К.; Львів, 2002. – 78 с.
36. Савчук Н. І. Сузір'я яскравих зірок на тлі негоди: українські митці-«шістдесятники» в контексті своєї епохи // Українська мова та література. – 2008. – Ч. 45 (589).
37. Сверстюк Є. О. Блудні сини України. – К.: Товариство «Знання», 1993. – 256 с.
38. Сверстюк Є. О. Срібний дзвіночок тих літ // Літературна Україна. – 2013. – 15 серпня.
39. Стус В. С. Твори: У 6 т., 9 кн. – Львів: Просвіта, 1999. – Т. 3. – Кн. 2. – 495 с.
40. Тарнашинська Л. Б. Антропологічні колізії художньої свідомості: жанрово-стильові актуалізації та модифікації у творчості українських шістдесятників // Слово і Час. – 2011. – № 5. – С. 3–14.
41. Тарнашинська Л. Б. Презумпція доцільності: Абрис сучасної літературознавчої концептології. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 534 с.
42. Ткаченко А. О. Василь Симоненко: нарис життя і творчості. – К.: Дніпро, 1990. – 312 с.
43. Третяченко А. В. Володимир Підпалий у контексті «тихої лірики» // Слово і Час. – 2013. – № 6. – С. 87–92.
44. Шістдесятництво як явище, його витоки й наслідки // Слово і час. – 1997. – № 8. – С. 4–55.
45. Яременко В. В. Панорама української літератури XX століття // Українська мова та література. – 2001. – Ч. 11 (219).

О. А. Зарудняк

СИНТАКСИЧНІ ЗАСОБИ СТИЛІСТИКИ В НОВЕЛАХ ГРИГОРІЯ КОСИНКИ

Григорій Косинка (Стрілець) належить до тієї плеяди українських письменників тридцятих років двадцятого століття, яких більшовицька влада піддала найжорстокішим репресіям. Письменник прожив недовге (35 років), але плідне творче життя. Виходець із села, він не порвав із селом. Усі його новели

присвячені складному, багатогранному, нелегкому життю українського селянина. І це відобразилося не тільки в сюжетах творів, а й на їх мові – авторській мові та мові персонажів. Мова новел барвиста, соковита, пересипана народними зворотами й водночас проста селянська мова.

Синтаксичні конструкції мови новел Косинки репрезентують усю багатогранну систему українського синтаксису, більшою чи меншою мірою вживаних із певною стилістичною метою відповідних синтаксичних одиниць.

Прості лаконічні сюжети новел зумовили активне використання простих речень. Письменник добре усвідомлював, що для напівписьменних українських селян двадцятих-тридцятих років минулого століття, на кого розраховані були його твори, слід писати простою мовою, близькою до мови самих читачів. У тому числі й простими синтаксичними структурами. Це прості двоскладні, здебільшого неускладнені речення з різноманітною стилістичною семантикою.

Прості речення посідають значне місце і в авторському контексті, й у мовленні персонажів. Переважно вони виконують функцію констатації факту, події, явища. Найчастіше присудки в таких реченнях стоять у формі дієслів минулого часу, рідше – теперішнього. За синтаксичною структурою це непоширені й поширені речення. І ті, й ті автор вживає однаковою мірою.

Схильний до конкретності й лаконічності, Косинка непоширені прості речення часто вживає на початку абзацу в авторській мові: «Я був щасливий»; «Всі притихли»*, «Був ранок» [с. 43]; «Заплакали села...» [с. 45]; «Я засміявся» [с. 74]; «Дощ перестав» [с. 89]; «...Хата співала» [с. 125]; «Горить село» [с. 44]; «Січовик вартує» [с. 48]; «Я жду» [с. 95]; «Я йду...» [с. 101].

Така послідовність розміщення непоширених речень і наступного контексту створює певну стилістичну напруженість, формує підсвідоме передчуття, бажання дізнатися, що було далі.

Як відомо, в усіх стилях літературної мови, зокрема і в художньому, домінують прості поширені речення. Найчастіше вживаються розповідні речення, які повідомляють про факт дійсності чи певне явище. Розповідні речення притаманні монологічному мовленню, і тому вони становлять основний вид наукового, офіційно-ділового та публіцистичного стилів. У художньому стилі їх вживання звужується в результаті поширення питальних і спонукальних речень.

У новелах Косинки прості поширені речення вживаються в основній своїй функції – бути засобом повідомлення, без виразного стилістичного забарвлення: «До хати ввійшла довгобраза жінка» [с. 371]; «Мати журливо-безнадійно глянула на образи» [с. 8]; «Довго і гарно балакав промовець» [с. 39]; «І тінь хрестом лягла на гречці…» [с. 45]; «І легко стукнулась об корч рушниця» [с. 51]; «На настільнику змішалась з кришками хліба червона кров» [с. 54]; «Петра образило останнє Мартине слово» [с. 67].

Разом з тим є чимало простих поширених речень із метафоричним

---

* Косинка Г. Твори. – К.: Молодь, 1972. – 222 с. – С. 40. Далі, посилаючись на це видання, зазначаємо сторінку в квадратних дужках після цитованого тексту.

забарвленням: «Сонце ллє електрику на обшарпані оселі села Шубовки» [с. 39]; «…Надворі гуляє люта зима» [с. 41]; «В повітрі почали робити гімнастику золоті руки» [с. 49]; «Хай простять мені смугляві берези» [с. 55].

Важливу стилістичну функцію в мові письменника виконують односкладні речення. Структурна й семантична різноманітність таких речень збагачує стилістичні можливості мови. Їх особливістю є те, що зміст і стилістичне осмислення розкриваються в контексті або ж у певній ситуації. Семантика цього типу речень надзвичайно багатоманітна. Ними можуть передаватися різні часові відношення, вказівки на конкретний предмет, почуття, психологічний стан людини й стан природи тощо.

Помітне місце тут посідають номінативні та безособові односкладні речення. Номінативні речення і за своєю формою, й за стилістичним значенням чітко виділяються серед інших синтаксичних структур. У переважній більшості це непоширені речення з різною стилістичною семантикою. У структурі контексту вони стоять на початку абзацу та в указують на поняття чи явища. Нерідко ними означуються хронотопічні структури авторського тексту, як-от: «Обіди. Сонце ллє електрику на обшарпані оселі села Шубовки» [с. 39]; «Був ранок. Світова зоря покотилася метеором в сизо-чорний дим скирт, і над тополями зійшло червоне, як кров, сонце…» [с. 43]; «Ніч. Електричні ліхтарі, як парубки, моргають на молоді тополі» [с. 47]; «Літо. Починає благословлятися на світ» [с. 31]; «Літо. Ранішній солодкий сон» [с. 31]. Номінативними реченнями автор передає емоції, внутрішні почуття героїв: «Жахливий крик. Тікають, давлять…» [с. 50]; «Сміх. Підходять до садка…» [с. 51]; «– Таке паскудство скрізь…» – Отець Василь аж сплюнув» [с. 55]; «Мені такий жаль та сум…» [с. 83].

Досить талановито Косинка використовує поширені номінативні речення в описах місцевості, пейзажу, природи. «Сонний, тихий радянсько-польський кордон!» [с. 147]. І уявляється невелика річка Збруч. Поля по обидва боки річки, засіяні пшеницею. Ясний день. Прикордонник, який пильнує, що робиться по обидва боки кордону. І непорушна тиша… І все це передано одним реченням. Яскрава картина передається і в такому лаконічному описі: «Над степом – синій і ласкавий день» [с. 216]. І тут уява читача відтворює і степ, і день. Вона, очевидно, не співпаде з авторським сприйняттям пейзажу, але буде близькою до неї.

Отже, номінативні речення в новелах Косинки є потужним стилістичним засобом, який вносить у художній текст ефект експресії, емоційного напруження, передає лаконізм висловлення.

Друга велика група односкладних речень, широко використана Косинка, це безособові речення, що становлять полісемантичну синтаксичну структуру. І це забезпечує їх стилістичну багатогранність. Основою, на якій ґрунтуються стилістичні властивості безособових речень, є невідповідність між синтаксичною структурою та семантичним значенням. Досить часто безособові речення вживаються з експресивним відтінком. Головний член у безособовому реченні може виражатися безособовим дієсловом («Уже світає») та особовим у

значенні безособового («Повіяло зимою»).

У новелах Косинки зафіксована значна кількість безособових речень із різними семантико-стилістичними значеннями. Зокрема це вираження стану природи й стану людини. Стан природи передається в різний спосіб:

1. Вживанням у функції головного члена речення безособових дієслів:

«Вечоріє … Повертаються додому змучені, в пилюзі, голодні» [с. 33].

2. Вираження головного члена речення зворотними дієсловами: «Розвиднялось. На небі тремтіли ще досвітні зорі» [с. 41]; «Починає благословиться на світ» [с. 31].

3. Головним членом речення виступає прислівник: «Тихо. На ставку скрекотять жаби» [с. 34]; «В хаті холодно. Піч як фортеця, зайнята козаками-дітьми» [с. 41].

Зустрічаємо в текстах письменника вираження головного члена речення й іншими способами:

- особовим дієсловом у значенні безособового або іменником: «Аж під серцем зашеміло Смолярчукові» [с. 134]; «У хаті засмерділо горілим зерном…» [с. 84]; «Скрутило, видно, козака» [с. 104];

- дієслівною формою на -но, -то, що вказує на дію в минулому й на досягнення результату в момент мовлення: «Цілі вулиці викошено огнем-косою» [с. 45];

- категорією стану, що передає внутрішній стан людини: «Мені зробилося смішно» [с. 88]; «Дивно Коропові: він добре знає, що шматок перепічки… він ще вчора звечора з'їв» [с. 102]; «Страшно, моторошно Гришці на степу глухої ночі» [с. 18].

Подибуємо в мові новел Косинки й інфінітивні речення, тобто односкладні речення, головний член яких виражений формою інфінітива. Вони характеризуються емоційністю й активним вираженням модальних відтінків: необхідність, повинність, бажання (якщо при інфінітиві стоїть частка би, б), наказ: «Не здивувати київських парубків піснею. Ніколи!» [с. 168]; «Ой матінко-вутонько, де ж нам тебе зустрічати-виглядати?» [с. 82]; «Гукнути б йому (дядькові) отак по-парубоцькому» [с. 148]. Інфінітивні речення як один із стилістичних засобів письменник використовував рідко.

Відомо, що важливим стилістичним фактом у структурі та семантиці простого речення є його ускладнення. Речення ускладнюються однорідними членами, вставними словами, вставленими реченнями, відокремленими членами речення, звертаннями. В новелах Косинки засвідчені усі існуючі в синтаксичній структурі мови види ускладнень. Усі вони тією чи тією мірою надають певного стилістичного колориту (змістового, емоційного) і описам, і діалогам (монологам).

В описах дії, пейзажу, ситуації, обстановки автор нерідко користується реченнями, ускладненими однорідними членами. Однорідність членів речення увиразнює мовлення, зосереджує увагу читача на предметі, дії, ознаці, надає висловленню експресивності. Домінують у мовотворчості письменника речення з однорідними присудками, що вказують на концентрацію дії. Досить рідко він

вживає присудки без залежних слів. Такі однорідні присудки концентрують енергію, підсилюють експресивність вислову, опису: «І замовкла, заніміла (мати)» [с. 46]; «А вона (Варвара-великомучениця) аж міниться, так сяє, так сяє» [с. 58]; «Січовик прицілився: постріл і все змішалось, затанцювало, завило…» [с. 50].

У переважній же більшості – це присудки поширені. Вони виражають:

- *одночасність дії*: «Слухаю: щось легенько гладить голівку, плаче…»[с. 31]; «Прикажчик ліниво підганяв свою булану, попалював цигарку і жартував з молодицями» [с. 34];
- *послідовності дії*: «Мати рве на городі росисту цибулю, меле пляшкою сіль і кладе з сухою паляницею до торби-рукава» [с. 31]; «Цілую холодний рукав кожуха, спросоння посміхаюсь і сплю дитячим сном» [с. 34]; «Химка зціпила рученята, схилилась на стіл і гірко-гірко заплакала» [с. 38];

Сполучник *і* перед останнім однорідним членом речення вказує на завершеність висловлення.

Іноді з метою підсилення експресивного ефекту письменник вдається до тавтології: «Тільки вітер рве присмажений пісок з попелом і кидає на стару драну свиту, кидає, прислухається» [с. 46].

Однорідні підмети Косинка вживає зрідка. Очевидно, контекст новел не потребував таких синтаксичних структур – ні в авторській мові, ні в мовленні персонажів: «…Кипить жорстокий бій: старе й мале вийшло з села назустріч непроханому ворогу…» [с. 44]; «…Перед очима мерехтів синій степ…, циркуль і геометричні фігури на збитій землі…» [с. 105]; «Зате ніхто не гавкне, ніхто, що Мусій Швачка неправильну політику робить…» [с. 116]. Однорідні підмети в наведених реченнях або вказують на кількість суб’єктів, або ж виражають емоцію: «Пашня, степ, фронт стрепенулися!» [с. 93].

У небагатьох випадках фіксуємо однорідні додатки: «В хаті Шурми, крім буряків, картоплі та капусти, немає нічого» [с. 37]; «За волю і життя. правдивий шлях, товариші» [с. 40]; «За погорілі наші хати, за кров братів і волю нашу-вперед!» [с. 76]; «Так, я ніколи не забуду ні ці хвилини, ані його слова» [с. 40]. У структурі речень додатки виконують пряму функцію, вказуючи на об’єкти. Але однорідність надає стилістичного відтінку – об’єднаності об’єктів. Речення з однорідними додатками з означеннями можуть надавати описового стилю: «І посміхнулась Зелена Буковина в подертій, пошматованій австрійській шинелі, сіреньких штанцях, картузику і чорній-чорній потлілій сорочці з «панянками» [с. 48]; «Трохименко примружив очі: над головою йому, над золотим колосом подільської пшениці, високо стояло сонце» [с. 147].

Досить важливими стилістичними засобами в новелах Косинки є вставні та вставлені слова, словосполучення й речення. Вставні слова і словосполучення виражають власне, суб’єктивне, ставлення мовця до свого мислення. Вставлені слова, словосполучення та речення, будучи синтаксично з ним не зв’язані, вносять додаткові повідомлення, зауваження, уточнення змісту речення чи його складових частин.

Вставні слова в реченнях, вжитих у новелах, виражають такі стилістичні значення:

Недостовірність, непевність: «Знов, мабуть, наклали облігації» [с. 132]; «Востаннє, мабуть, їду з базару?» [с. 129]; «Сам, мабуть, злодій, так за такими руку тягнеш» [с. 194].

Достовірність, безсумнівність: «Ярмарка, зрозуміла річ, його цікавить надзвичайно» [с. 132]; «Йому (Гришці), правда, по дорозі було б з Маляренковою дівкою...» [с. 175]; «Василь, звичайно, кидається від такої образи» [с. 170]; «І, зрозуміло, був здивований...» [с. 204].

Переконання: «Разом, виходить, додому йтимуть» [с. 178]; «Так, виходить, треба, Василь старший» [с. 180]; «– Ти, Василю, перший, можна сказати, парубок у Піях...» [с. 168].

Припущення: «Все, здається, було на своєму місці» [с. 133]; «– Ви ж, здається мені, сина свого єднаєте» [с. 140]; «Усі, здавалося, були за Гандзюкову крадіжку» [с. 201]; «Вони (полонені), здавалося, закляли в довгому чеканні допиту» [с. 198].

Можливість: «– Може, тобі ще трирядки забажалося, такої, може, як Півненкового Данила?» [с. 165].

Підтвердження того, про що йдеться в реченні: «А воно все, виходить, справдилося» [с. 129]; «Слава Богу, він уже не маленький» [с. 175].

Протиставлення: «Сама вона (дівчина) не підводиться, а, навпаки, затуляючись хусткою, довго захлинається сміхом...» [с. 175].

Таким чином, у новелах Косинки вставні слова, словосполучення й речення виконують суттєву стилістичну функцію. І цим синтаксис його прози є досить наближеним до усно-розмовного мовлення.

Широко використовує письменник також вставлені синтаксичні конструкції – словосполучення і речення. Від вставних слів, словосполучень і речень вони відрізняються і функціонально, і структурно, й інтонаційно. Перебуваючи у складі речення, вони синтаксично з ним не зв’язані, відокремлені інтонаційно і виражають додаткові повідомлення, зауваження, уточнення.

І за змістом, і за структурою вставлені словосполучення й речення, зафіксовані в новелах Косинки, досить різні за семантичними ознаками.

1. Авторське відокремлення, що залежить від інтонації в усному мовленні і розділових знаків на письмі, в авторському тексті прозаїка виділено з такими значеннями:

уточнення часу: «А оце – посеред ночі – небо вкрилося рудими хмарами» [с. 180];

способу дії: «Вона добре бачила, як по переду офіцера, з гвинтівками напоготові, бігли два молоді кадети» [с. 188]; «І хіба не вони – смертю кращих своїх товаришів – затримали прорив фронту?» [с. 201];

вказівка на об’єкт: «Знадвору, у вибиту шибку, смутними акордами бриніли звуки гармонії...» [с. 197]; «А дорога – двома чорними коліями – летить назустріч неймовірно швидко...» [с. 188].

2. Речення, в яких безсумнівні вставлені синтаксичні одиниці – словосполучення та прості речення – уточнюють, доповнюють, розширюють зміст висловлення.

Вставлені словосполучення надають додаткової, супровідної семантики:

здивування: «Але ударів, на його здивування, більше не було» [с. 197];

роздратування: «І тоді вдруге, з ноткою злоби в голосі, перепитує Гришку...» [с. 203];

порівняння: «Тільки за селом коло гречок, наче коло отари овець, зупинилися» [с. 215];

уточнення:«Справді, недалеко – гоней за двоє, було Рудикове подвір'я» [с. 138]; «Він трьох синів – найзаможніших батьків на селі – поруч дочки своєї поставив...» [с. 130];

ознака: «(Гармоніст) скрутнув головою і на повний голос – дзвінкий і чистий – заспівав бешкетницької пісні» [с. 207];

суб'єктивна оцінка: «З усіх парубків, на його думку, менший Мелащин парубок – найдостойніша пара Наталці» [с. 134];

спосіб дії: «Безмилосердно – удар за ударом – Рудик шльогав коні лозиною» [с. 128].

Вставлені речення в наративному дискурсі Косинки за семантичною ознакою можна поділити на такі групи:

уточнюючі: «Гришка – так звали його – грав сьогодні з особливим успіхом...» [с. 168]; «– Я тільки хочу, щоб ти – а ще молодий і житимеш – побачив, де лежить правда...» [с. 201];

речення, що виражають побіжні висловлювання: «І всі вони, було видно з ґанку, бігли до її Василя» [с. 188]; «А хазяйство, нема де правди діти, мізерне...» [с. 134]; «Захекані коні стишили ходу – бігли риссю, – тоді господар смикнув віжки і зовсім зупинив коні» [с. 128];

речення доповнюючі: «...Малашка хитнула Христі головою – вклонилася ніби то – хвилюючись тремтячим голосом сказала: «Я, Христе не прийшла сюди, щоб мою вбогість тут попрікали» [с. 141]; «У мислях Рудика – він це твердо вирішив – був єдиний порятунок: Наталчині змовини» [с. 131]; «А на губах, помітив Кашуба, зашерхла в куточках піна» [с. 130].

Спостереження над вживанням Косинкою вставних і вставлених слів, словосполучень і речень засвідчує широке використання ним цих елементів. Вони відчутно збагатили стилістику його прози.

Важливим стилістичним елементом в усному і художньому мовленні є неповні речення, якими передаються найскладніші та найтонші відтінки висловлення. Структурна неповнота не впливає негативно на семантику речення. Навпаки, в художніх текстах вона стилістично вмотивована. Відсутній же член речення компенсується з контексту, з ситуації чи із структури самого речення. В неповному реченні увага концентрується на семантико-стилістичному спрямуванні висловлення. В художніх творах стилістичне навантаження може лягати на присудки й потенціальні підмети, на означення, на додатки, на обставини.

Досить широко неповні речення вживаються у діалогах. Неповними бувають тільки такі речення, в яких за відповідними стилістичними нормами і не може бути членів, що їх теоретично можна встановити [3].

Розрізняють три типи неповних речень:

1) Контекстуальні – відсутні члени встановлюються з контексту.

2) Ситуативні – відсутні члени речення підказуються ситуацією.

3) Еліптичні – відсутні члени речення (переважно присудки) встановлюються з їхнього змісту або будови.

У новелах Косинки спостерігаються неповні речення усіх типів. Домінанта їх вживання залежить від форми передачі. В діалогах, які найбільш наближені до загально-розмовної мови, такі речення використовуються у формі реплік-запитань і реплік-відповідей. Це, в основному, контекстуальні речення з іменниками в називному чи непрямому відмінку з опущеним присудком. Тут іменники виступають у функції підмета і вказують на суб'єкт дії:

- Петро, скидай же сіно – да на сход!
- Хто скликає? – сердито гукнув Кисіль...
- Більшовики [с. 39];

Іменник виступає у функції додатка.

- Люблю тебе, Палазю, та не знаєш, за що? «За що?» – зацвірінчали на повітці горобці.
- За земельку! – гукнув п'яний сват [с. 35].

Іменник виступає у функції обставини:

Рудик перепинив її (невістку) і мляво поспитав:

- А де ж наш наймит?
- У млині... Ковші відбирає.
- Хай меле цілу ніч – сьогодні добрий вітер... [с. 134];

Отже, неповні речення в діалогах, що відповідають живому мовленню, виконують надзвичайно важливу стилістичну функцію – надають йому енергійності, експресії, концентрованої динаміки.

Не менш важливу функцію виконують вони і в авторській чи не діалогічній мові. У цих випадках теж переважають контекстуальні неповні речення – з різною семантикою і стилістичними відтінками. Більше семантично зв'язані з основним реченням стоять у поспозиції, менше зв'язані з контекстом можуть стояти і в препозиції:

«А крила його (ранку)... ех, ви не бачили його крил?! Білі-білі і горять червоними хрестиками» [с. 41]; «Далі не пам'ятаю... Але за товариша Гавриша я докажу тобі» [с. 75].

Із семантико-стилістичного погляду вони передають:

констатацію події: «І пили, і сміялися-сміялися…» [с. 53]; «Блиснули очима, посміхнулися про себе і почали залазити за стіл» [с. 53]; «Хтось важкий, з чорними латками на спині, колесом шубовтнув у воду...» [с. 154];

захоплення: «І тоді: озолотило сонце похмурі хмари на заході і втопило червону багряницю, як той сум, у ставу та й прослало над пожарищем... Дивіться...» [с. 45];

увиразнення означення, яскравий епітет: «На дворі гуляє люта зима. Ой люта!» [с. 41];

доповнення: «І побігли бойовики до шляху. А за ними Сенька-кулеметник...» [с. 45];

підсилення: «...Зазнав (Трохименко) там змалку усіх радощів і горя вбогої мужицької дитини... Особливо горя» [с. 152];

ситуативне значення: «Короп зрозумів... Він розстебнув ліву кишеню, висмикнув з неї англійську шпильку...» [с. 114].

Еліптичні речення – це неповні речення, в яких пропуск члена речення є відносно постійною ознакою. Це спонукальні (імперативні) речення з окличною інтонацією, питальні речення в діалогічній мові і переважно безприсудкові речення. В новелах Косинки спостерігаються еліптичні речення з невираженим дієслівним присудком. Наприклад: «Злякано метнулась молодиця по хаті, заторохтіла ложками, перегнулась коло печі... Потім до чоловіка: «Печеню чи капусту?» [с. 52]; «Нашим оборонцям! – ніжний тендітний голос» [с. 48].

Пропуск присудків у цих реченнях здійснюється виключно із стилістичною метою – висловити думку стисло й разом з тим надати висловленню емоціональності, виразності, експресивного забарвлення.

Такі основні найбільш виразні синтаксичні засоби стилістики новел Григорія Косинки свідчать про його індивідуальну манеру, своєрідну мовотворчість, позначену високою напругою, емоційністю. Вони в тій чи тій мірі вносять стилістичне забарвлення в авторський текст талановитого українського новеліста, що привніс у національне письменство власне бачення світу й місця людини в ньому, заявив про свій стиль, свої «секрети» художньої творчості, серед яких синтаксичним засобам належить особлива роль.

Список використаних джерел

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис. – К.: Либідь, 1993. – 368 с.
2. Косинка Г. Твори. – К.: Молодь, 1972. – 222 с.
3. Кулик Б. М. Курс сучасної української літературної мови: Синтаксис. – К.: Радянська школа, 1961. – Ч. ІІ. – 286 с.
4. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис / За ред. І.°К.°Білодіда. – К.: Наукова думка, 1972. – 511 с.
5. Сучасна українська літературна мова: Стилістика / За ред. І.°К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1973. – 587с.

І. Б. Циганок

НОМІНАЦІЇ З НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНИМ КОМПОНЕНТОМ В «ЕНЕЇДІ» ІВАНА КОТЛЯРЕВСЬКОГО

Особливості мовної картини світу залежать від ментальності етносу, що визначається дослідниками як світогляд, бачення себе у світі. Водночас характерні ознаки менталітету і психології народу слід вивчати на основі національної мови, зокрема, її словника. Адже саме на лексико-семантичному й